

2009

PORTA B, Zavod za
razvoj in promocijo
kulture, kulturne
dediščine in turizma
Linhartova 18, 3000
Celje
info@portab.si
<http://www.portab.si>

Uredila: Tanja Čajavec
Lektorirala: Barbara
Černe

[INVESTICIJE V KULTURNO DEDIŠČINO]

Priročnik Investicije v kulturno dediščino

V sklopu projekta Revitalizacija kulturne dediščine, ki ga delnoma sofinancira Eu preko programa Leader

INVESTICIJE V KULTURNO DEDIŠČINO

Priročnik

Izdal in založil: PORTA B, Zavod za razvoj in promocijo kulture, kulturne dediščine in turizma
Linhartova 18, 3000 Celje

info@portab.si
<http://www.portab.si>

Uredila: Tanja Čajavec
Lektorirala: Barbara Černe

TISK:

Vse pravice pridržane.

Brez pisnega soglasja založnika je prepovedano reproduciranje, javna priobčitev, predelava ali kakršnakoli uporaba tega avtorskega dela oziroma njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku vključno s fotokopiranjem ali shranjem s pomočjo tehnologije.

Brez dovoljenja se lahko posamezni deli publikacije uporabljajo zgolj v izobraževalne namene.

Avgust 2009

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

719(0.034.2)

INVESTICIJE v kulturno dediščino [Elektronski vir] : priročnik / uredila Tanja Čajavec. - El. knjiga. - Celje : Porta B, Zavod za razvoj in promocijo kulture, kulturne dediščine in turizma, 2009

Način dostopa (URL): <http://www.portab.civilni-dialog.net/images/stories/GRADIVA/prirocnik-investicije.pdf>

ISBN 978-961-92604-2-5

1. Čajavec, Tanja

247624960

KAZALO

1	NASLOVNA STRAN
2	PODATKI O PRIROČNIKU
3	KAZALO
4	UVOD
5	UPRAVLJANJE Z DEDIŠČINO
6	ZAKAJ INVESTIRATI (INVESTICIJA KOT REZULTAT KULTURNE AKCIJE)
8	PROTOKOL INVESTICIJE
9	EKONOMSKE EVALVACIJE
11	KAKO INVESTIRATI
12	INVESTICIJA KOT RAZVOJNA KOMONENTA OBMOČJA – DESTINACIJE
15	PRILOGE : PRILOGA A: UKREP 323
17	PRILOGA B: UKREP 322 – Obnova in razvoj vasi
19	PRILOGA 1: PREDINVESTICIJSKA DOKUMENTACIJA
20	VSEBINA DIIP-a
21	PRILOGA 2. UPRAVLJALSKI NAČRT
22	PRILOGA 3. OSNUTEK SOGLASJA
23	PRILOGA 4. ŠTUDIJA IZVEDLIVOSTI
25	PRIMER ŠTUDIJE IZVEDLJIVOSTI
32	PRILOGA 5. COST - BENEFIT ŠTUDIJA
37	PRILOGA 6. INVESTICIJSKA DOKUMENTACIJA
42	DNEVNIK O IZVAJANJU DEL

UVOD

Priročnik Investicije v kulturno dediščino je rezultat dela na projektu »Revitalizacija kulturne dediščine občin Celje, Laško, Štore in Vojnik RKD«, ki je delno sofinanciran iz programa LEADER. RKD pomeni krovni neprofitni dediščinski projekt LAS območja, s katerim želimo postaviti temelje upravljanju z dediščino območja LAS.

Kot smo zapisali v prvem priročniku Kako varovati dediščino, je vsakdo, ki varuje dediščino, raziskovalec, ki z vztrajnostjo reši vsako uganko – vedno pa izhaja iz samega sebe in iz vprašanja, zakaj naj bi dediščino varoval.

V času izvajanja projekta RKD smo se prebivalci območja LAS spoznali in odkrili mnoge neodkrite potenciale (kmetija Trebežnik na Šmohorju, Pečovje, zapuščene rudnike, kozolce, skrite domačije, zbirke, basni in številne običaje...). Nekateri med nami so se zato odločili, da bodo svojo lastnino aktivno varovali. Nekateri so se odločili za obnovo dediščine, nekateri za celostno obnovo, spet drugi za ohranjanje nematerialne dediščine. Vsi pa z veseljem raziskujemo in želimo dediščino predvsem ohranjati.

Nemalokrat posameznik, društvo, občina, organizacija ali podjetje pri svojem hotenju naleti na zid strokovnih zahtev, pravnih ureditev in potrebnih sredstev. S tem priročnikom odpiramo vrata in nudimo prehod skozi zid zahtev ter omogočamo pridobitev nepovratnih sredstev s strani države in Evropske unije. Namenili jih bomo varovanju, ohranjanju, revitalizaciji in upravljanju dediščine oziroma vlaganju v obnovo, upravljanju in zagotavljanju potrebnih človeških virov, ki bodo s svojim delom zagotovili trajnost naložb.

Ob svojem delu na projektu in usklajevanju potreb, odprtih razpisov Ministrstva za Kulturo in ukrepov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (ki omogočajo pridobitev nepovratnih sredstev za investicije, in sicer z veljavno zakonodajo oziroma novim [Zakonom o varstvu kulturne dediščine \(ZVKD-1\)](#) in [Zakonom o graditvi objektov \(ZGO-1\)](#) se tukaj in sedaj zahvaljujemo za podporo:

A) strokovnim institucijam (za smernice, navodila, soglasja, pomoč pri gradnji zbirk...): Zavodu za varstvo kulturne dediščine (OE Celje), Pokrajinskemu muzeju Celje, Muzeju novejšje zgodovine Celje, Zgodovinskemu Arhivu Celje in številnim strokovnjakom (za dane smernice, svetovanje...), kot na primer dr. Alešu Gačniku in dr. Jožetu Hudalesu.

B) občinam in občinskim svetom (za informiranje, sprejemanje odlokov, prijave...): Občini Celje, Občini Laško, Občini Štore in Občini Vojnik.

C) ostalim posameznikom, društvom in organizacijam (za informiranje, upravljanje ...): Travici Grešak in KD Galeriji Maleš, Andreju Mavriju in LD Rečica ob Savinji, Jožefu Žlausu in KD Globoče-Dedni vrh, Emilu Kačičniku in TD Štore, Matiji Golnerju in TD Celje, STIK-u Laško in vsem ostalim posameznikom, ustanoviteljem novih društev in organizacij ter akterjem pri revitalizaciji dediščine.

Dediščino moramo sprejeti kot razvojno komponento območja LAS, zato moramo vanjo investirati!

Urednica priročnika:

TANJA ČAJAVEC, univ. dipl. umet. zgod. – soc. kulture,
koordinatorica projekta

1. UPRAVLJANJE Z DEDIŠČINO

Živimo v svetu sodobnih poslovnih financ, ki narekuje v tržnem gospodarstvu delujočim podjetjem za primarni cilj¹: maksimiranje premoženja in posledično maksimiranje tržne vrednosti. Zato je pravi čas, da se lastniki oziroma upravljavci dediščine osredotočijo na maksimiranje materialnega in intelektualnega premoženja z namenom zagotavljanja obstoja dediščine v upravljanju.

Upravljalci dediščine se moramo držati načela, da lahko dosežemo vrednost samo s takšnimi vlaganji v dediščino, pri katerih donos presega stroške oziroma višino sredstev vloženih v projekt. Pri tem ne mislimo zgolj na oblikovanje finančnega kapitala (ki služi za dediščinske institucije minornega značaja), ampak tudi na pridobivanje intelektualnega, družbenega in kulturnega kapitala. Takšno razmišljanje nujno pomeni korak naprej od izvajanja zastavljenega letnega načrta ne glede na posledice.

V osnovne procese planiranja in predvidevanja morebitnih negativnih posledic planiranih aktivnosti in tveganj oziroma odstopanj od osnovnega namena dediščinske institucije ali posamezne kulturne akcije, vse bolj vključujemo procese simulacij. Komunikacije dediščinskih vrednot lahko zgolj mehko prilagajamo trenutnemu stanju. Pri tem moramo biti pozorni na morebitne odklone, ki naj bodo majhni in skladni z zastavljenimi dolgoročnimi cilji. Do trenutnih politično-družbenih dogodkov – ki so pretežno kratkotrajnega značaja –, moramo zadržati kritično distanco.

Zavedanje o vplivu kulture (kulturne dediščine) na gospodarski razvoj² narašča premo sorazmerno z naraščanjem števila raziskav, ki ta vpliv proučujejo. Raziskovalci namreč ugotavljajo, da se na kulturnem področju v svetu obračajo velike vsote denarja. Za proces revitalizacije kulturne dediščine pa je pomembno, da moramo vpliv kulturne dediščine vrednotiti bolj dolgoročno. Začnemo tako, da jo opredelimo bodisi kot kulturno industrijo³ (to je panogo gospodarstva) bodisi kot dodano vrednost.

¹ Mramor Dušan: Sedanji izzivi za..., 1998, str. 362

² delovni zvezek 4/2003: KULTURA KOT RAZVOJNI DEJAVNIK DRŽAVE IN REGIJ, avtorice mag. Brigitte Lipovšek, UMAR, stran 10

³ Kulturna industrija je po Mercouris, 2002 industrija, ki obsega sodobno in kreativno umetnost ter sektor kulturne dediščine in kulturnega turizma. Vir: delovni zvezek 4/2003: KULTURA KOT RAZVOJNI DEJAVNIK DRŽAVE IN REGIJ, avtorice mag. Brigitte Lipovšek, UMAR, stran 10

Na področju kulturne dediščine imamo največkrat opravka z neprofitnimi, javnimi oblikami upravljanja, ki so velikokrat sto odstotno sofinancirane in zato ni potrebno pridobivati dodatnih sredstev za opravljanje redne dejavnosti. Dediščinske organizacije zato spadajo pod model interesnih skupin⁴, kjer prevladuje (ne)formalna mreža interakcij. Dediščinske organizacije morajo pri svojem delovanju slediti namenu oziroma poslanstvu in letno zastavljenim ciljem ter pričakovanim in preverljivim rezultatom. Vedno moramo upoštevati dejstvo, da se okoliščine delovanja oziroma poslovanja spreminjajo in da jih le redkokdaj lahko natančno predvidimo. Na okoliščine delovanja pa največkrat vplivajo tudi zunanji vplivi.

Glede na trenutno stanje spomenikov kulturne dediščine in težav s katerimi se ukvarjajo lastniki oziroma upravljavci spomenikov, bi bilo smotno razmisliti o pomožnih pravnih in finančnih sredstvih, ki bi zadovoljila potrebe investorjev in stroke. Ena od možnih rešitev bi bila izbira finančnega instrumenta, kakršnega že poznajo v tujini in ki bi ga z manjšimi modifikacijami lahko brez težav uporabili tudi pri nas. Gre za finančni dobrodelni sklad ali Fundacijo po zgledu British Heritage fundacije. Druga rešitev je možnost pridobivanja nepovratnih sredstev s pomočjo razpisov oziroma razpisanih ukrepov.

Vendar obnova zaradi obnove oziroma varovanja in ohranjanja spomina ni več upravičen razlog za pridobitev nepovratnih sredstev. Investicije v kulturno dediščino z namenom podajanja dodane vrednosti in sooblikovanja kulturnega turizma pa so utemeljen in upravičen strošek.

Nadalje ponuja Evropsko turistično gospodarstvo zelo dobre gospodarske razmere za preživetje zelo ozko specializiranim ponudnikom, ki polnijo tržne niše (to so eko muzeji, odprti muzeji, dediščinske prezentacijske točke, historični hoteli oziroma historične hiše - Soržev mlin).

In nenazadnje, na svetu je čedalje več ljudi, ki iščejo vedno nove, doslej neodkrite koticke sveta - svetu se lahko predstavimo kot v prihodnosti pomembna destinacija na področju trženja kulture.

2. ZAKAJ INVESTIRATI (INVESTICIJA KOT REZULTAT KULTURNE AKCIJE)

Zakaj investirati v varovanje naravne in kulturne dediščine? To je vprašanje, ki si ga mnogi neupravičeno prevečkrat zastavljajo. Zato citiram dr. Janeza Bogataja (Bogataj, 1992: 12)⁵, ki meni, da lahko turistični razvoj - ki vključuje dediščinsko miselnost -, postane gonilna sila, ki bo spodbujala ljudi k večjemu zanimanju za svojo kulturno dediščino in identiteto, saj različne oblike dediščine v določenih časovnih obdobjih pomenijo zgolj sredstvo za razkrivanje življenjskih slogov. Slednji pa nam kažejo kontinuiteto do

⁴ V Sloveniji poznamo dva osnovna modela podjetij:

- a) **lastniški model** (shareholder model) s temeljnim ciljem maksimiziranja premoženja in
- b) **model interesnih skupin** (stakeholder model)

⁵ Bogataj J.: Sto srečanj z dediščino na Slovenskem. Prešernova družba. Ljubljana. 1992. str.12.

današnjega časa, ki ga s svojimi razsežnostmi bogatijo in dajejo motive za nove oblike ustvarjalnosti v sodobnem času.

Vsak lastnik oziroma upravitelj kulture dediščine se mora tehtno odločiti zakaj in kaj želi investirati vanjo. Seveda mora najprej opredeliti potrebe, pričakovanja in koristi od načrtovanih vlaganj v dediščino. Med drugim mora določiti ali pomeni vložek lasten vloženi čas, delo v naravi ali čas drugih, pa tudi ali je predvidena investicija mehka ali trda...

Pomoč pri odločanju lahko poišče tudi na različnih naslovih, med drugim na spletnem naslovu Zavoda za varstvo kulturne dediščine, ki nudi kopico nasvetov: <http://www.zvkds.si/sl/nasveti-za-lastnike/kulturna-dediscina/>.

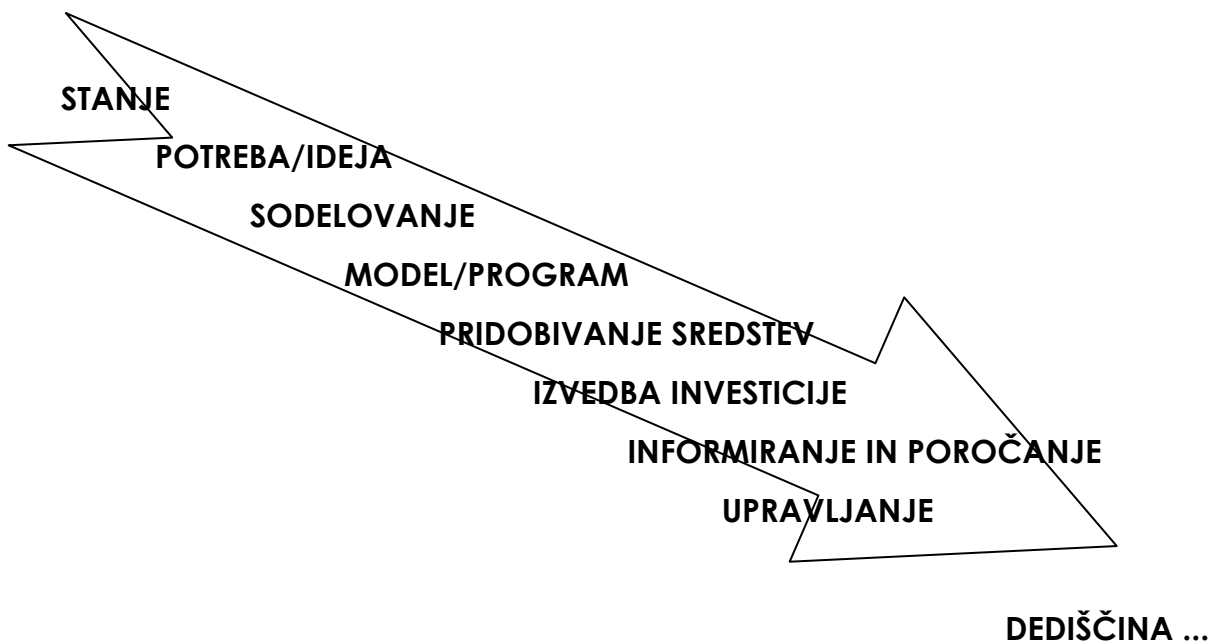
Vsekakor pa mora upravitelj oziroma lastnik razmisliti in s pomočjo spodaj podanega protokola investicije zapisati na papir osnovne podatke, brez katerih ne more resno začeti razmišljati o morebitni investiciji – izvedbi dediščinskega projekta.

-

V sklopu projekta Revitalizacija kulturne dediščine, ki ga delnoma sofinancira Eu preko programa Leader

Primer kulturne akcije: **PROTOKOL INVESTICIJE**

Vse to se zapiše v **program investicije**, ki je osnova in na podlagi katere začne investitor sodelovati s strokovnimi javnimi ali zasebnimi institucijami, od katerih pridobi:

- o **smernice,**
- o **pogoje,**
- o **strokovno podporo,**
- o **soglasje...**

Nato izbere strokovnjaka, in sicer glede na naravo investicije: na področju restavriranja - restavratorja, na področju obnove - arhitekta-konservatorja, na področju upravljanja dediščine – muzeologa, s katerim lahko naredita:

- o **restavratorski načrt** (opis stanja, popis del in materiala)
- o **tehnično dokumentacijo** (posnetek stanja, načrt, popis del in materiala)
- o **konservatorski načrt**
- o **inventarizacijo in muzealizacijo zbirke** (dokumentiranje, inventariziranje in arhiviranje)
- o **muzeološki program upravljanja** (ureditev depoja, ureditev zbirke, ureditev in postavitve razstave, komunikacije ...).

Investitor nato pridobi potrebne predračune in soglasje strokovnih institucij, pregleda upravičenost prijave na posamezne razpise za nepovratna sredstva, predvsem razpise Ministrstva za kulturo, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (priloga A in B) in občinske razpise.

Kot primere dobre prakse navajam primere financiranja prenove in vzdrževanja grajske stavbne dediščine namenjene turizmu, do katerih se je

leta 2006 opredelila Božičnikova⁶ v svoji študiji, ki jo je naročilo Ministrstvo za kulturo. S primerom opozori na:

- državne spodbude in davčne olajšave
- prenovitveni zakup in prenovitev s pravico odkupa
- javno-zasebno družabništvo in projektno financiranje
- projektno financiranje in
- EU viri, ki so namenjeni financiranju kulturne dediščine,

Avtorica izhaja iz stališča, da je uporabljen model posamezne države odvisen predvsem od statusa lastništva teh objektov. Nadaljuje z ugotovitvijo, da sta (Božičnik, 2006:43)⁷ - v primeru večinskega državnega lastništva nad temi objekti -, običajno uporabljena dva modela, in sicer izključno javno financiranje obnove, vzdrževanja, upravljanja in trženja teh objektov ali model javno-zasebnega partnerstva z ohranjeno močno vlogo države (pri financiranju in nadziranju obnovitvenih posegov ter določanju komercialnih vsebin za posamezen objekt). Vse države z izjemno bogatim fondom zgodovinskih in tradicionalnih stavb so usmerjene k ohranjanju tega premoženja v državni lasti in prodaji samo tistih objektov, ki s kulturno-zgodovinskega vidika niso izjemnega pomena za narodno kulturno bogastvo.

Avtorica nadalje trdi (Božičnik, 2006:43), da so Španija, Portugalska in Grčija - ki se lahko pohvalijo z lastništvom velikega števila ohranjenih in za komercialne namene revitaliziranih objektov, zgodovinske dediščine ter z izjemno in vrhunsko turistično ponudbo v teh objektih -, uporabile model stoodstotnega javnega financiranja, vzdrževanja in upravljanja teh objektov. Pri slednjem se vedno bolj uveljavljajo tudi sistemi javno-zasebnega partnerstva. Lastnike objektov kulturne dediščine, ki so v zasebni lasti in za katere obstaja državni interes za njihovo ohranitev, vlade teh držav spodbujajo z različnimi finančnimi ukrepi.

V Franciji in Italiji na primer - kjer je večina objektov kulturne dediščine predvsem grajske in tradicionalne arhitekture v zasebnih rokah -, pa je najpogostejši model spodbujanja ohranjanja in varovanja ter komercializacije teh objektov izveden na način javno-zasebnega partnerstva in obsežnih davčnih spodbud ter olajšav opisuje Božičnikova (Božičnik, 2006:44).

Tako kot Božičnikova se tudi Repkier strinja, da je za revitalizacijo bogatega fonda kulturne dediščine najprimernejši model financiranja in upravljanja prav model javno-zasebnega partnerstva. Po besedah Božičnikove (Božičnik, 2006:44)⁸ je le ta na področju kulture šele v začetni fazi. Prav tako v evropskem prostoru še ni primerov dobrih praks in izkušenj s tega področja. Predvsem Velika Britanija in Nizozemska sta s pomočjo javno-zasebnega

⁶ Božičnik A.: študija »MOŽNOSTI PONUDBE VISOKEGA TURIZMA V OBJEKTIH KULTURNE DEDIŠČINE SLOVENIJE«, Maribor, 2006

⁷ Prav tam

⁸ Prav tam

partnerstva obnovili že kar nekaj objektov kulturnega pomena. Javno-zasebno partnerstvo na področju kulture (in še posebej na področju ohranjanja in varovanja objektov kulturnega pomena, v katerih se izvajajo turistične vsebine) pa je izjemno razvito v Ameriki in še posebej v Avstraliji.

3.1. EKONOMSKE EVALVACIJE

Investicija v kulturno dediščino je primer kulturne akcije. Če želimo oblikovati učinkovito kulturno akcijo kot komunikacijo dediščinskih vrednot si lahko pri tem pomagamo z ekonomsko evalvacijo vrednosti, kot preverjenim procesom simulacije.

Ekonomska evalvacija predstavlja celovit proces simuliranja, med katerim predstavlja cost-benefit študija samo enega od korakov simulacijskega procesa. Samo s pomočjo simulacije lahko oblikujemo management kulturne akcije in kasneje v njeni implementaciji management kulturno-dediščinskih ustanov in območij, njihovo financiranje in stopnjo samoobstoynosti.

Tako nas pri ekonomski evalvaciji med drugim upravičeno zanima:

- Kakšna vsebina bi maksimizirala dostopnost, jasnost, oblikovanje stalnih uporabnikov in korist za spomenik kulturne dediščine in za obiskovalce;
- Kakšni so negativni učinki predvidenega razvoja okolja (in z njim povezanega onesnaževanja), turizma in povečanega števila ljudi na spomenik kulturne dediščine;
- Katera stopnja konservacije oziroma kateri konservatorski načrt bi bil najuspešnejši kompromis med varovanjem spomenika kulturne dediščine in njegovo celostno obnovo ter delno prilagoditvijo načrtovani vsebini (obnova, interpolacija, rušenje, rekonstrukcija ali kaj drugega);
- Kakšne bodo potrebe po podobnih spomenikih kulturne dediščine ali po predlagani vsebini, kakšni bodo trendi v destilacijskem managementu in kulturnem turizmu;
- Ocena potreb (ne)zainteresirane skupine, ovrednotenje potreb in predlog marketinških prijemov za oblikovanje nove zainteresirane skupine – stakeholders;
- Kakšno je razmerje med ceno vsebin, stroški obstoja in verjetnostjo prihodka ter samo-obstoynostjo;
- Kakšna naj bi bila uspešna cenovna politika, glede na lokalne in državne fiskalne razmere, glede na trende...;
- Analiza cenovne politike drugih kulturnih in dediščinskih destinacij;
- Opredelitev sekundarnih kulturnih akcij in projektov na mikro in makro ravni in ocena njihovih pozitivnih in negativnih učinkov;
- Ocena zahtev uporabnikov in obiskovalcev pred in po obisku z uporabo CV vprašalnika in drugih metod;

- Ocena pomena družbeno-ekonomskega statusa potencialnih obiskovalcev (za posamezen obisk) in ocena najverjetneje izključenih interesnih skupin;
- Ocena obstoja in menjave WTP za dostop, konzumiranje in izboljšav spomenika kulturne dediščine in predlaganih vsebin;

Nenazadnje moramo vedeti, da pri dodelitvi nepovratnih sredstev za posamezen dediščinski projekt ali izbrano kulturno akcijo pravzaprav pride do prerasporeditve proračunskih sredstev na lokalni oziroma regionalni ravni znotraj postavke kultura; v primeru tujih nepovratnih sredstev pa za delno sofinanciranje (10 – 50 odstotno) s strani državnega in/ali EU proračuna. Zaradi tega moramo: predvideti višino vloženih sredstev med sorodnimi kulturnimi upravičenci, zbrati verodostojne informacije o morebitni javni podpori za (so)financiranje dediščinskih projektov, oblikovati oceno zadovoljstva javnosti za obstoječe kulturne storitve, rangirati predvidena in pridobljena sofinancirana nepovratna sredstva in nenazadnje opredeliti pridobljena sredstva glede na rezultat kulturne akcije – stopnjo in samoobstojnost celostne obnove spomenika kulturne dediščine.

Investitor po odločitvi za prijavo na posamezen razpis za pridobitev nepovratnih sredstev prilagodi obstoječo dokumentacijo razpisnim pogojem in po potrebi:

- **izdela investicijsko dokumentacijo** (primer v prilogi 1)
- **pripravi upravljalški načrt** (primer v prilogi 2) **in**
- **pridobi soglasja** (primer v prilogi 3).

Po izdani pozitivni odločbi o sofinanciranju s strani razpisovalca lahko investitor začne investicijo. Pri tem mora biti pozoren na upravičene stroške investicije, ki so lahko samo tisti, ki so nastali po datumu izdaje odločbe in so skladni s predvidenimi in v razpisu opredeljenimi stroški.

3. KAKO INVESTIRATI (izvedba dediščinskega projekta)

Dediščinski projekti niso nič drugačni od drugih sorodnih projektov, saj za vse velja upoštevanje pravil projektnega dela, kar pomeni, da v osnovi izhajamo iz projektno opredeljene ideje – le to prevetrimo oziroma z uporabo simulacijskega modela določimo kot izvedljivo projektno osnovo, iz katere izhajajo namen, cilji in rezultati.

Pomembno je, da določimo pravila igre oziroma v osnovi opredelimo način projektnega vodenja. Za uspešno izpeljavo projekta mora imeti projektna skupina - ki naj bi bila med seboj enakopravna -, projektnega vodjo – koordinatorja (pri investicijah – investitor). Šele nato lahko točno opredelimo način dela, projektne naloge in aktivnosti, predvidimo njihovo pomensko in časovno odvisnost pa tudi odgovornost za izvedbo.

Projekt predstavlja vrsto smiselno organiziranih aktivnosti (namensko, časovno in finančno opredeljenih in ciljno vodenjih dejanj). Z izpolnjevanjem vseh

projektno predvidenih in določenih aktivnosti ter posledično doseženih ciljev in rezultatov lahko vsak projekt uspešno zaključimo, pri čemer ne smemo pozabiti na stroškovno izvedljivost projekta.

Za projekt lahko trdimo, da je uspešno zaključen takrat, ko lahko opredelimo in ovrednotimo kazalnike oziroma outpute. Le ti morajo biti merljivi in jih ločljivi glede na vrsto kapitala oziroma vire:

- a) čas,
- b) denar (finančni kapital ali vir),
- c) človeški kapital (human capital ali človeški vir) in
- d) material (materialni kapital ali vir)

Vsak projekt ima štiri osnovne stopnje:

- 1. Idejo,
- 2. Načrtovanje,
- 3. Izvajanje projekta in
- 4. Zaključek projekta,

znotraj katerih vršimo različne aktivnosti:

- 1. Snovanje, simuliranje izvedbe pilotske različice, informiranje, zbiranje in selekcija informacij...;
 - 2. Oblikovanje in izvedba študije možnosti izvedbe, CB študija, oblikovanje finančnega načrta, oblikovanje projektne strukture z izdelano časovnico, načrtom aktivnosti v podobi projektne dispozicije, oblikovanje različnih projektnih faz in njihova prijava na različne razpise, z namenom pridobitve finančnih in človeških virov;
 - 3. Koordiniranje projekta, izvajanje projektnih aktivnosti, finančno in programsko kontroliranje poteka dela, projektno poročanje, desiminacija projektnih informacij glede na morebitne odklone, priprava projektnih različic znotraj časovnega in finančnega okvirja oziroma priprava časovne in finančne alokacije;
 - 4. Valorizacija projektnega dela, določitev in opredelitev kazalnikov, outputov in implementacija projektnih rezultatov. Pisanje poročila in oddaja zahtevka v časovno opredeljenem roku pa je končna faza slehernega projekta.
- Vsak projekt pomeni tveganje. Še zlasti pri investicijskih projektih se moramo naučiti predvideti in obvladati tveganje. To ni težko, če sledimo pogodbenim določilom in se ob morebitnih spremembah posvetujemo s skrbnikom pogodbe.

4. INVESTICIJA KOT RAZVOJNA KOMPONENTA OBMOČJA – DESTINACIJE

Dediščina je danes ves čas pod grožnjo degradacije in posledično destrukcije zaradi naravnih vplivov in človeškega ravnanja. Zahteve gospodarstva po prilagoditvi kulturne dediščine potencialnim investitorjem in turističnim uporabnikom so velikokrat v nasprotju z načeli ohranjanja in varovanja

dediščine. In ravno te zahteve so največja nevarnost in obenem stimulacija lastnikom in upravnikom dediščine, da jo zavarujejo z dobrim argumentiranjem njenih koristi na način, ki ga gospodarstvo razume in posledično sprejme. Na način ocene ekonomske vrednosti dediščine.

Do sedaj nepravilno vrednoteni spomeniki dediščine velikokrat predstavljajo največjo oviro pri sodobnem in trajnostno naravnem vrednotenju spomenikov kulturne dediščine. Le tega izvajamo s pomočjo pravilno in strokovno izvedenih cost – benefit študij in drugih simulacijskih procesov v času planiranja in v času izvedbe dediščinskih projektov. Pri vrednotenju izhajamo iz stališča, da se vrednost dediščinskih spomenikov ne izraža v njihovi uporabnosti ampak v pomenu, ki jih imajo ti za javnost.

Ker veliko spomenikov kulturne in naravne dediščine ni tržnih oziroma niso del tržišča, je njihova vrednost ekonomsko gledana, nična. Ti tako imenovani netržni kulturni viri so ovrednoteni lokalno ali družbeno, vendar vedno netržno. Učinki takšnega tržnega izpada so lahko bodisi lokalno bodisi regionalno znatni, predvsem pa pomenijo nesamoobstojnost posameznega kulturno-dediščinskega projekta. Ti isti projekti so tudi sto odstotno odvisni od proračunskih in drugih nepovratnih sredstev. Njihovo vsakoletno prenizko sofinanciranje pa omogoča zgolj preživetje, ne pa življenje oziroma revitalizacijo v pravem pomenu besede.

Spomeniki naravne in kulturne dediščine in z njimi povezani dediščinski projekti so skorajda nezmožni enakovredno tekmovati za pridobitev nepovratnih sredstev na način in z uspehom alternativnih razvojnih projektov. Njihova kulturna vrednost je enaka nič ali pa je zelo majhna, velikokrat zanemarljiva. Verjetnost za njihovo celostno obnovo ali vsaj konservacijo pa je v milosti politike in preobremenjenih proračunov.

Veliko kulturnih dobrin je danes na tržišču, pri čemer je cenovna politika velikokrat kontrolirana in predvsem opredeljena s pomočjo omogočanja dostopnosti javnost. Velikokrat pa se zgodi, da so spomeniki naravne in kulturne dediščine (spomeniki) prosto dostopni – javni. Spomenike koristimo brez kakršnegakoli nadomestila, na primer brez plačane vstopnine, s čimer spomeniki povzročajo strošek lastnikom, saj jih morajo le ti varovati in obnavljati, od lastnine pa nimajo nobenih prihodkov (na primer lastniki hiš v mestnih središčih).

Takšen 'market failure' lahko ovrednotimo in pridobimo razlog več za pridobitev lokalnih in državnih subvencij oziroma nepovratnih sredstev, namenjenih obnovi in varovanju spomenikov kulturne dediščine. Velikokrat, ko želimo ovrednotiti nekaj, kar ni na tržišču, kar ne moremo ali ne želimo tržiti, naletimo na ovire. Ob upoštevanju vseh merljivih faktorjev, ki so nam na voljo, lahko ovire zlahka prestopimo, če izhajamo iz stališča, da odločitev nikoli ne temelji na stroških ampak na koristi – takšni, ki bi jo obnova omogočila. Žal pa koristi velikokrat niso merljive, ampak opisane kot vrednote. Opredelitev koristi

je ključnega pomena pri zagovarjanju vloge za pridobitev nepovratnih sredstev pri ukrepih MKGP.

V primeru, da je spomenik v sklopu posameznega kulturnega območja LAS dejansko tržen in je za njegovo uporabo potrebno plačati vstopnino, je le ta velikokrat minimalna in skoraj nikoli optimalna. Kaj naj bi bila optimalna vstopnina? Ali je sploh potrebna? Ali jo sploh mogoče izračunati? Kakšne parametre moramo navesti, da bo vstopnina izražala potrebo? Predvsem pa moramo prevideti morebitne prihodke in njihovo upravičenost, saj jih - v primeru sofinanciranja s strani EU -, moramo odšteti od sprejete donacije.

Sodobna muzeološka stroka zagovarja stališče, da je vstopnina potrebna, saj z njo ovrednotimo spomenik v materialnem smislu, ki je današnjim uporabnikom najbližji. Ta lahko primerja podano vrednost s koristjo, ki mu jo nakup vstopnine omogoča. Pa vendar moramo razmisliti, ali je korist od morebitne vstopnine večja od vrednosti pridobljenih nepovratnih sredstev?

Glede na standarde ekonomske teorije je človeška dobrobit odvisna od preferenc – želja, pri čemer korist povečuje dobrobit, strošek pa jo zmanjšuje. Izmerjene preference so ekvivalentne maksimalni pripravljenosti posameznika (WTP), da plača za korist, ki jo posamezni dediščinski spomenik nudi ali omogoča oziroma da povrne strošek v obliki zadovoljstva. Lahko tudi merimo minimalno pripravljenost posameznika, da sprejme strošek in ga poistoveti s koristjo (WTA). Tako ločimo:

- WTP – maximal willingnes to pay⁹
- WTA - minimal willingnes to accept¹⁰

Stopnja pri kateri so posamezniki pripravljeni zamenjati svoje prihodke ali prosti čas oziroma oboje za stvari ali storitve (t.i. stvarna menjava) je vedno v razmerju do totalne ekonomske vrednosti spremembe v ceni oziroma kvaliteti proizvoda oziroma storitve. Mi dejansko nagovarjamo ljudi - da se v zameno za uporabo spomenika ali storitve kulturne dediščine -, odpovejo delu svojih prihodkov in delu prostega časa. To dvoje pa je v današnji globalni družbi merilo uspeha vsakega posameznika. Zatorej je WTP veliko boljša merska enota.

Odnos med povpraševanjem in ponudbo vedno zrcali trenutne družbene ali individualne preference in se odraža z optimalno kvaliteto in ceno. Uporabniki, ki so pripravljeni plačati tržno ceno, bodo dotični proizvod tudi kupili; poznamo pa tudi kupce, ki se s proizvodom poistovetijo, ki so pripravljeni za isti proizvod plačati več, in ki ne kupijo, česar ne potrebujejo (jim je predrago, ne morejo...).

⁹ WTP – maximal willingnes to pay – maksimalna stopnja pripravljenosti plačati za nekaj

¹⁰ WTA - minimal willingnes to accept – minimalna stopnja pripravljenosti sprejeti nekaj

Skladno z WTP lahko izrazimo koristi procesov dediščinskih projektov - ki imajo rezultat v celostni obnovi spomenika kulturne dediščine ali njegovi revitalizaciji in manifestirajo uspešno komunikacijo dediščinskih vrednot -, tako, da izrazimo oziroma oblikujemo razvojne komponente.

Pa vendar vsak prihodek pomeni postavko, ki jo moramo predvideti in ovrednotiti v investicijskem projektu, saj se planirani prihodki odštejejo od upravičenih stroškov, ker predstavljajo potencialno dvojno financiranje.

Vsak investitor se mora (glede na stopnjo sofinanciranja) odločiti o dostopnosti (prostorski, časovni in finančni) do projektnih rezultatov v obdobju 5-ih let po končani investiciji. Dostopnost mora opredeliti v programu upravljanja in pravilno umestiti v finančni okvir investicije.

5. NAMESTO ZAKLJUČKA

Z uspešnim sodelovanjem pri nekaterih investicijah v kulturno dediščino, financiranih s strani EU in RS ter predvsem z ukrepi 322 in 323 (kjer so bili prijavitelji občine, društva in posamezniki), smo na praktičnih primerih preizkusili vse faze investiranja in preverili zastavljen način dela, zato so priloge prečiščena verzija dokumentacije, ki je bila osnova za pridobitev in upravičenost nepovratnih sredstev.

Priročnik je zastavljen kot osnova za investicije v kulturno dediščino. Zato nas lahko za vsa morebitna vprašanja kontaktirate:

www.portab.si
info@portab.si

03 492 63 34
041 33 15 34

LINHARTOVA 18, 3000 CELJE

V sklopu projekta Revitalizacija kulturne dediščine,
ki ga delnoma sofinancira Eu preko programa Leader

PRILOGE

PRILOGA A: UKREP 323

I. PREDMET JAVNEGA RAZPISA

Predmet javnega razpisa je dodelitev nepovratnih sredstev iz naslova ukrepa Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja iz PRP 2007–2013, ki prispeva k izboljšanju kakovosti življenja ter zagotavljanju enakovrednejših bivalnih pogojev na podeželskih območjih.

Višina nepovratnih sredstev, namenjenih za sofinanciranje projektov - prispelih na javni razpis Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja -, z možnostjo črpanja do porabe sredstev, je 6.000.000 EUR, od tega:

- namenska sredstva EU–EKSRP: 4.500.000,00 EUR;
- slovenska soudeležba: 1.500.000,00 EUR.

II. VLAGATELJI

Vlagatelji so fizične in pravne osebe ter lokalne skupnosti, ki so lastniki, solastniki ali najemniki predmeta podpore več kot 10 let. Vlagatelji za sklop 5. so lahko tudi pooblaščen zastopniki lastnika oziroma solastnika objekta oziroma prostora, ki je predmet podpore. Ustanove, ki opravljajo javno službo varstva kulturne dediščine ali ohranjanja narave ter izdajajo strokovna soglasja oziroma mnenja v postopkih, ne morejo biti vlagatelji.

III. PREDMET PODPORE

Predmet podpore so naložbe:

Sklop 1: Obnova kulturne, etnološke dediščine na podeželju (nepremični spomenik, spomeniško območje, nepremična dediščina, kulturna krajina, naselbinska dediščina)

Sklop 2: Muzeji na prostem/Predmet podpore je obnova objektov in območij kulturne dediščine ter prenos objektov, ki so ali s projektom postanejo del muzeja na prostem, nakup opreme za predstavitev muzejske zbirke (vitrine, panoji, avdio-vizualna oprema) ter ureditev pripadajoče infrastrukture za obiskovalce (muzejske trgovine, sanitarije, parkirišča, poti, table).

Sklop 3: Ekomuzeji/Predmet podpore je obnova objektov in območij za delovanje ekomuzejev, nakup opreme za predstavitev muzejske zbirke (vitrine, panoji, avdio-vizualna oprema) ter ureditev pripadajoče infrastrukture za obiskovalce (muzejske trgovine, sanitarije, parkirišča, poti, table).

Sklop 4: Prostori za postavitve stalnih razstav etnološke dediščine/Predmet podpore je obnova in oprema prostorov stalnih zbirk etnološke dediščine, ki pričajo o vsakdanjem življenju podeželskega prebivalstva, nakup potrebne opreme za postavitve zbirke (vitrine, panoji, avdio-vizualna oprema) in postavitve označevalnih tabel.

Sklop 5: Ureditev in izgradnja tematskih poti, ki povezujejo naravne in kulturne znamenitosti določenega območja/Predmet podpore je ureditev lokacije naravnih vrednot ali kulturne dediščine in njene okolice ob poti; ureditev javnih poti (poti za pešce, kolesarje, jezdece ipd.), ki niso namenjene vozilom na motorni pogon, mulatier, obnova oblikovane narave ali kulturne krajine, ki je javno dostopna (vrtovi, parki, drevoredi, kali), ograj in klopi, čiščenje zarasti, obrezovanje dreves, ureditev in čiščenje vodnih zajetij, ureditev brežin, robnikov, zasaditev rastlin in dreves, obnova

arhitekturnih elementov vrta, vrtnih plastike, stopnic in portalov (lesenih, kovinskih, kamnitih, zidanih, njihovih kombinacij), vodnih motivov, vrtnih paviljonov, pergol in postavitvev označevalnih tabel.

IV. UPRAVIČENI STROŠKI

- Stroški obnove objekta ali prostora. Pri posameznih gradbenih in obrtniških delih se upoštevajo stroški dobave gotovih elementov (nakup in prevoz) in njihova montaža ali stroški izvedbe del na kraju samem (stroški materiala, prevoza in opravljenih del) ter stroški konservatorsko-restavratorskih posegov.
- Nakup nove opreme je upravičen strošek v primeru sklopa 2, 3, 4 in 5, vključno z nabavo informacijske-komunikacijske tehnologije in računalniško-programске opreme. Med upravičenimi stroški so še stroški povezani z vključitvijo opreme v tehnološki proces (stroški prevoza, montaže opreme).
- Splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo naložbe (kot so honorarji arhitektom, inženirjem in svetovalcem, projektno tehnična dokumentacija, poslovni načrt, študije izvedljivosti in ekonomske upravičenosti, nakup patentiranih pravic, know-howa, licenc in nepatentiranega tehničnega znanja, celostna grafična podoba), ki lahko predstavljajo vrednost v deležu do 10-odstotne skupne priznane vrednosti naložbe.

Upravičeni stroški naložbe so samo stroški, ki nastanejo od datuma izdaje odločbe o pravici do sredstev (v nadaljnjem besedilu: odločba) do dokončanja naložbe oziroma najpozneje do 30. 6. 2015. Kot začetek stroška se šteje prevzem obveznosti upravičenca na račun morebitnih dodeljenih sredstev (sklenitev katerekoli pogodbe, naročanje materiala, opreme, storitev ali del).

V. FINANČNI POGOJI DODELJEVANJA SREDSTEV

Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev po pravilih državnih pomoči po pravilu de minimis. Struktura financiranja je naslednja:

- 50 % upravičenih izdatkov se zagotovi iz javnih virov,
- 50 % upravičenih izdatkov zagotovi upravičenec.

Višina sofinanciranja za zgoraj omenjene naložbe, ki so upravičene do podpore, za programsko obdobje izvajanja PRP 2007–2013, je omejena kot sledi:

- najnižji znesek javne podpore na upravičenca znaša 3.000 EUR;
- prejemnik sredstev lahko pridobi največ 200.000 EUR v obdobju zadnjih treh proračunskih let oziroma upravičenci, ki delujejo v cestnoprometnem sektorju največ 100.000 EUR v obdobju zadnjih treh proračunskih let.

VI. ROK IN NAČIN PRIJAVE

Vlogo je potrebno poslati priporočeno po pošti ali oddati na vložišču ARSKTRP v tiskani in elektronski obliki na ustreznem nosilcu zapisa. V kolikor vlagatelj pošlje vlogo po pošti, jo mora poslati s priporočeno pošiljko na naslov: **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, Dunajska 160, 1000 Ljubljana** (velja poštni žig), od naslednjega dneva po objavi javnega razpisa pa do zaprtja javnega razpisa, ki se objavi na spletni strani

<http://www.mkgp.gov.si/>. Vloga se vlaga pisno na obrazcu, ki je del razpisne dokumentacije. Sestavni deli vloge morajo biti obvezno speti ali vloženi v mapo po vrstnem redu. Na ovojnici vloge mora biti razviden datum in čas (ura, minuta) oddaje, označen s strani pošte oziroma vložišča ARSKTRP, naslov vlagatelja ter oznaka: Ne odpiraj – vloga na javni razpis Ukrep 323. Vloge z nepravilno označenimi ovojnicami se ne obravnavajo in se vrnejo vlagateljem.

PRILOGA B: UKREP 322 – Obnova in razvoj vasi

1. PREDMET JAVNEGA RAZPISA

Predmet javnega razpisa je dodelitev nepovratnih sredstev iz naslova ukrepa Obnova in razvoj vasi iz PRP 2007–2013, ki prispeva k izboljšanju kakovosti življenja ter zagotavljanju enakovrednejših bivalnih pogojev na podeželskih območjih.

Višina nepovratnih sredstev, namenjena za sofinanciranje projektov, prispelih na javni razpis za obnovo in razvoj vasi z možnostjo črpanja do porabe sredstev, je 10.000.000,00 EUR, od tega:

- namenska sredstva EU-EKSRP: 7.500.000,00 EUR;
- slovenska soudeležba: 2.500.000,00 EUR.

2. VLAGATELJI

Vlagatelji za pridobitev nepovratnih sredstev po tem razpisu so občine.

3. PREDMET PODPORE

Predmet podpore so naložbe:

Sklop 1: Urejanje površin za skupne namene in potrebe v podeželskih naseljih/Predmet podpore je ureditev prireditvenih površin v naseljih za kulturne, športne in druge javne namene. Površine morajo biti prosto dostopne.

Sklop 2: Urejanje vaških jeder/Predmet podpore je komunalna in prometna infrastruktura vaških in trških središč, prenova fasad (zunanjih ometov) ter ureditev prostorov za trženje lokalnih pridelkov in izdelkov ter postavitev urbane opreme (kot so klopi, ograje, izveski in table). Prostor mora biti z naložbo celostno urejen in skladen z lokalnim okoljem.

Sklop 3: Urejanje infrastrukture in povezav v naseljih/Predmet podpore je komunalna in prometna infrastruktura, ki zagotavlja varnost prebivalcem in obiskovalcem. Gre za ureditev pločnikov, parkirišč, avtobusnih postajališč, javne razsvetljave, dohodnih poti, kolesarskih poti. Prostor mora biti z naložbo celostno urejen in skladen z lokalnim okoljem, vključevati mora vsaj dva predmeta podpore tega sklopa.

Sklop 4: Obnavljanje in izgradnja večnamenskih zgradb skupnega pomena za medgeneracijsko druženje, kulturno-umetniško, športno in drugo prostočasno dejavnost lokalnega prebivalstva na podeželju/Predmet podpore je obnova, izgradnja in notranja oprema večnamenskih zgradb javnega pomena, na primer kulturnih domov, prostorov za delovanje otrok in mladih, prostorov za medgeneracijsko druženje, e-točke na podeželju...

4. UPRAVIČENI STROŠKI:

- Gradbena in obrtniška dela. Upoštevajo se stroški dobave gotovih elementov (nakup in prevoz) in njihova montaža ali stroški izvedbe del na kraju samem (stroški materiala, prevoza in opravljenih del) ter konservatorsko-restavratorski posegi.
- Nakup nove opreme za namen iz tega ukrepa, vključno z notranjo opremo in informacijsko komunikacijsko tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: IKT) in računalniško programsko opremo. Med upravičene stroške sodijo še stroški povezani z aktiviranjem opreme v tehnološki proces (stroški prevoza, montaže opreme).
- Splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo naložbe (kot so honorarji arhitektom, inženirjem in svetovalcem, študije izvedljivosti in ekonomske upravičenosti, priprava in izvedba projektov), lahko predstavljajo največ 10 odstotkov skupne priznane vrednosti naložbe.

Upravičeni stroški naložbe so samo stroški, ki nastanejo od datuma izdaje odločbe o pravici do sredstev (v nadaljnjem besedilu: odločba) do dokončanja naložbe oziroma najpozneje do 30. 6. 2015.

5. FINANČNI POGOJI DODELJEVANJA SREDSTEV

Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Struktura financiranja je naslednja:

- 50 % (odstotkov) upravičenih izdatkov se zagotovi iz javnih virov,
- 50 % (odstotkov) upravičenih izdatkov zagotovi upravičenec.

Višina sofinanciranja za zgoraj omenjene naložbe, ki so upravičene do podpore za programsko obdobje izvajanja PRP 2007–2013, je omejena kot sledi:

- najnižji znesek javne podpore na upravičenca znaša 10.000 EUR;
- najvišji znesek javne podpore na upravičenca znaša 250.000 EUR;
- v programskem obdobju 2007–2013 lahko upravičenec pridobi največ 750.000 EUR.

6. ROK IN NAČIN PRIJAVE

Vlogo je potrebno poslati priporočeno po pošti ali oddati na vložišču ARSKTRP v tiskani in elektronski obliki na ustreznem nosilcu zapisa. V kolikor vlagatelj pošlje vlogo po pošti, jo mora poslati s priporočeno pošiljko na naslov: **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, Dunajska**

160, 1000 Ljubljana (velja poštni žig), od naslednjega dneva po objavi javnega razpisa pa do zaprtja javnega razpisa, ki se objavi na spletnih straneh MKGP.

PRILOGA 1: PREDINVESTICIJSKA DOKUMENTACIJA

Za večje, predvsem javne investicije, je dobro pripraviti PREDINVESTICIJSKO DOKUMENTACIJO, in sicer v skladu z Uredbo o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (Uradni list RS št. 60/06, <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200660&stevilka=2549>).

Podlaga za izdelavo finančne konstrukcije v investicijskem načrtu po stalnih cenah je projektantski predračun ali ponudba izvajalcev. Podatki v investicijskem načrtu in prijavnem obrazcu morajo biti skladni. Vloga mora izkazovati sledljivost izračuna investicijske vrednosti.

Skladno z 10. členom Uredbe ločimo tri (3) vrste investicijske dokumentacije:
(1) Glede na fazo projektnega cikla je treba izdelati naslednje vrste investicijske dokumentacije:

1. Pri načrtovanju oziroma pred odločitvijo o investiciji je treba pripraviti:

- **dokument identifikacije investicijskega projekta DIIP**
- **predinvesticijsko zasnovo PIZ**
- **investicijski program ali njegovo novelacijo IP;**

2. Do začetka postopka javnega razpisa za izvedbo pa je potrebno izdelati še (v kolikor ni sestavni del investicijskega programa) študijo izvedbe nameravane investicije;

3. V fazi izvedbe je potrebno izdelati poročilo o izvajanju investicijskega projekta in – ko se izkaže za potrebno –, tudi novelacijo investicijskega programa;

4. V fazi obratovanja je treba izdelati poročilo o spremljanju učinkov investicijskega projekta;

(2) Investicijska dokumentacija mora vsebovati vse potrebne prvine in izračune, tako da lahko na njeni podlagi vsestransko ocenite finančne, ekonomske in druge (tehnične, tehnološke, okoljske, prostorske, razvojne, varnostne) posledice odločitve o investiciji.

(3) Vsebino investicijske dokumentacije določajo vrsta in namen investicije ter pravila stroke, ki veljajo v dejavnosti, v katero se investicija uvršča. Investicijska dokumentacija mora biti izdelana strokovno in v okviru razpoložljivih podatkov, pa tudi podrobno in v mejah ekonomske upravičenosti. Investitor preverja strokovno usposobljenost izdelovalcev investicijske dokumentacije na

podlagi predloženih dokazil in drugih dokumentov, s katerimi izdelovalci dokazujejo usposobljenost za ocenjevanje in vrednotenje investicij.

(4) Prostorska, projektna, tehnična in druga dokumentacija, ki je podlaga za izdelavo investicijske dokumentacije, mora biti potrjena in medsebojno usklajena v vsaki fazi projektnega cikla.

VSEBINA DIIP-a

1. OPREDELITEV INVESTITORJA TER DOLOČITEV STROKOVNIH OSEB OZIROMA SLUŽB,

ODGOVORNIH ZA IZDELAVO USTREZNE INVESTICIJSKE TER PROJEKTNE DOKUMENTACIJE

2. ANALIZA SEDANJEGA STANJA – RAZLOGI ZA ODLOČITEV ZA INVESTICIJO

2.1. Obstoječe stanje

2.1.1. Demografska analiza

2.1.2. Stanje in pregled površin obstoječih objektov

2.1.3. Pregled razpoložljivega zemljišča

3. CILJI IN NAMEN INVESTICIJE

3.1. Opredelitev cilja investicije

4. UGOTOVITEV RAZLIČNIH VARIANT

4.1. Varianta brez investicije

4.2. Varianta z investicijo

5. OPREDELITEV VRSTE INVESTICIJE

5.1. Opredelitev vrste investicije

5.2. Določitev ravni investicije

5.3. Določitev potrebne investicijske dokumentacije

5.4. Potrebna upravna dovoljenja za poseg v prostor

6. OPREDELITEV OSNOVNIH ELEMENTOV, KI DOLOČAJO INVESTICIJO

6.1. Strokovne podlage za pripravo DIIP

6.2. Opis investicije

6.3. Navedba in opis lokacije

6.4. Vpliv projekta na okolje

6.5. Organizacija in kadri

6.6. Terminski plan izvedbe investicije

6.7. Obseg in specifikacija naložbe

7. UGOTOVITEV SMISELNOSTI IN MOŽNOSTI IZDELAVE PREDINVESTICIJSKE ZASNOVE OZIROMA INVESTICIJSKEGA PROGRAMA

8. PRILOGE

PRILOGA 2. UPRAVLJALSKI NAČRT

Je temeljni dokument s katerim zagotovimo informacije na predlagani način:

A. INVESTICIJE V DEDIŠČINO (SMERNICE ZA ZAVAROVANJE KRAJINE)

- zbrani podatki,
- analiza podatkov in podsektorski plani (delitev v varstvena območja različnih kategorij) ,
- smernice za varstvo dediščine,
- krizni načrt,
- določitev ciljev,
- smernice za razvoj turizma,
- smernice za izvajanje animacijskega in pedagoškega programa,
- smernice za oblikovanje programa,
- dostop in usmerjanje obiskovalcev,
- akcijski plan (vsebinski in terminski),
- monitoring (opazovanje in spremljanje)

B. INVESTICIJE PO UKREPU 323 (UPRAVLJALSKI NAČRT NALOŽBE - ZA OBDOBJE PET (5) LET)

1. SWOT ANALIZA, RAZVOJNA VIZIJA IN CILJI NALOŽBE: opredelite razvojno vizijo in cilje naložbe. Občine predstavite tisti del občinskega razvojnega programa, ki se nanaša na naložbo.

2. PROGRAM DELA: Opišite predvidene vsebine in aktivnosti, ki jih boste izvajali (na primer: postavitve zbirke, priprava razstave, priprava programa delavnic, ciklus predavanj, ponudba muzejske trgovine, izvedba dogodkov, ogled obnovljene hiše ipd.) Opišite kako bo investicija dostopna javnostim in katerim, (na primer ogled zbirke za turiste, delavnice za domačine, ogled tematske poti za člane društva,...)

3. TERMINSKI NAČRT – PREDVIDENE AKTIVNOSTI PO POSAMEZNIH LETIH (2009–2013), FAZAH IN NOSILCIH: naštejte predvidene aktivnosti po posameznih letih in fazah ter vse njihove ključne nosilce (na primer postavitve zbirke lončarstva v letu 2009 v sodelovanju z lončarskim društvom in domačini,...)

4. FINANČNI VIRI: naštejte in opišite finančne vire, ki bodo zagotavljali nemoteno upravljanje naložbe (na primer lastna sredstva, pridobivanje sredstev na razpisih (naštejte katerih), vstopnine, sponzorstva,..)

5. POMEN INVESTICIJE ZA RAZVOJ PODEŽELJA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ: predvidite vse neekonomske in ekonomske učinke, ki jih bo imelo vaše delovanje (investicija) za razvoj podeželja na območju in v Sloveniji; še

posebej izpostavite učinke za trajnostni razvoj območja: na primer obnova ogrožene dediščine, boljše poznavanje dediščine, dvig zavesti o pomenu trajnostnega razvoja, prenos znanja na mlajše rodove, število novih delovnih mest, povečanje števila obiskovalcev za X odstotkov in drugo.

PRILOGA 3. OSNUTEK SOGLASJA

Za pridobitev nepovratnih sredstev za potrebe investicije moramo vedno izkazati lastništvo z dokazili:

Zemljiško knjižni izpisek, ki ni starejši od treh mesecev in iz katerega je razviden lastnik nepremičnin (objektov, zemljišč), kjer se bo izvajala naložba (neobvezno).

Za sklop 1 – ukrep 323 (v kolikor je objekt stanovanjska enota - stalna ali začasna), predložite potrdilo o stalnem ali začasnem prebivališču ter potrdilo o skupnem gospodinjstvu.

Za sklop 5 – ukrep 323 je potrebno predložiti notarsko ali na upravni enoti overjeno pooblastilo in dovoljenje lastnikov, da lahko vlagatelj uredi oziroma zgradi prijavljeno tematsko pot na njihovem zemljišču ter da tematska pot lahko poteka čez njihovo zemljišče in da dovoljuje njeno uporabo (za vsakega lastnika izpolnite in overite dokument, ki je predložen za to stranjo).

Če je vlagatelj najemnik predmeta podpore, priložite najemno pogodbo, ki mora biti overjena na upravni enoti ali pri notarju.

POOBLASTILO IN DOVOLJENJE

Za sklop 5

Spodaj podpisani/a (ime in priimek lastnika) _____,

rojen _____ v/na _____,

EMŠO _____, stanujoč/a _____,

lastnik parcele številka _____,

k.o. _____

POOBLAŠČAM IN DOVOLJUJEM, DA LAHKO

VLAGATELJ _____ UREDI OZIROMA ZGRADI
PRIJAVLJENO TEMATSKO POT NA MOJEM ZEMLJIŠČU TER DA TEMATSKA POT LAHKO
POTEKA ČEZ MOJE ZEMLJIŠČE IN DOVOLJUJEM NJENO UPORABO.

Kraj in datum:
zemljišča:

Podpis lastnika

PRILOGA 4. ŠTUDIJA IZVEDLJIVOSTI

Analiza ali študija izvedljivosti¹¹ (FS - Feasibility studies) - ki jo lahko imenujemo tudi investicijska študija ali po UEM¹² Investicijski program -, je odgovor na poizvedbo potencialnega investitorja oziroma projektnega vodje, saj mu na ta način pridobljeni podatki in informacije omogočajo, da se odloči glede najučinkovitejšega projektnega pristopa. Predstavlja tudi tehnološko-tehnično in ekonomsko podlago za investicijsko odločitev. FS je med drugim sestavljena iz opisov ekonomske in finančne utemeljenosti projekta ter njegove politične in okolje-varstvene sprejemljivosti. Sestavni del kompetentne FS so tudi podatki o kompetentnosti glavnega izvajalca študije in drugih sodelujočih strokovnjakov, vključno z njihovimi referencami. Pri projektih večje vrednosti vedno izhaja iz predinvesticijske študije.

Strokovne podlage za FS v skladu z UEM so ponavadi:

- tržne raziskave;
- družbeno-ekonomske študije (demografska gibanja, socialna razmerja, strukturne analize panog idr.);
- lokacijska dokumentacija;
- projektna dokumentacija (študije arhitektonsko- gradbenih rešitev, tehničnotehnološke študije idr.);
- analiza učinkov na okolje;
- študije organizacije (načina vodenja in pristojnosti);
- drugo (število in vsebina strokovnih študij in analiz je odvisna od vsakega posamičnega projekta in njegovih značilnosti).

Osnovna vsebina FS v skladu z UEM:

- predstavitev projekta (cilji in namen);
- predstavitev investitorja in njegovih možnosti ter razvojnih sposobnosti;
- analiza stanja in projekcije razvojnih možnosti (prodajne in nabavne);
- tehnološko-tehnične značilnosti projekta;
- predstavitev lokacije in njenih značilnosti;

¹¹ Doc. Dr. Ljubo Lah je v Delovi sobotni prilogi, 4. 2. 2006 zapisal, da je: »Študija izvedljivosti in upravičenosti je le uvod v pripravo glavnega projekta (ang. Project study), s katerim se običajno preveri predloge bolj poglobljeno in detajlno. Študija izvedljivosti je zelo selektivna s področji, ki jih obravnava, in se osredotoči na načelne probleme, ne pa na probleme podrobnosti in prakse izvajanja, s katerimi se ukvarja glavni projekt, potem ko so bila načelna stališča in cilji že opredeljeni. Na drugačen način lahko to pomembno razliko pojasnimo tudi s pomočjo analogije iz vojaške terminologije. Študija izvedljivosti in upravičenosti zadeva tehtanje in proučuje učinkovitosti strategije, glavni projekt pa zadeva taktike posameznih akcij.«

¹² UEM je kratica za Uredbo o enotni metodologiji za izdelavo programov za javna naročila investicijskega značaja, ki je podrobneje opisana v naslednjih Uradnih listih RS: št. 82/98, 86/98, 43/99, 79/99, 39/00. UEM določa vrste investicijske dokumentacije, obvezno vsebino posamezne vrste investicijske dokumentacije, postopek potrjevanja te dokumentacije in sama merila za izbiro projektov

- ekološki vidiki (predstavitev učinkov projekta na okolje);
- terminski plan izvedbe in drugi organizacijski vidiki ter kadrovske rešitve;
- finančni elementi (vrednost investicije, stroški obratovanja, viri financiranja, finančni izkazi);
- ocena učinkov z analizo upravičenosti;
- analiza občutljivosti in tveganj;
- zbirna ocena (povzetek rezultatov).

Študija izvedljivosti je predvsem proces, v katerem določimo izvedljivost:

- izvedljivost moramo ocenjevati v različnih točkah razvojnega cikla;
- v času izvajanja projekta se lahko spreminjata obseg in kompleksnost projekta;
- slednje vpliva na izvedljivost (izvedljiv projekt se lahko spremeni v neizvedljivega) projekta;

Zato moramo zagotoviti informacije za oblikovanje osnovnih predpostavk, ki posledično zagotavljajo enotnost metodološkega procesa, skladno z UEM:

1. **Časovno obdobje** (je vedno določeno z ekonomsko dobo, z obdobjem od nastanka prvega stroška do trenutka upadanja ekonomske zmogljivosti projekta).
2. **Stalne cene** (cene, ki veljajo v času izdelave investicijske dokumentacije).
3. **Tekoče cene** (cene, ki jih pričakujemo v času realizacije investicije in s katerimi zapiramo finančno konstrukcijo).
4. **Prikazi Z in BREZ projekta** (za vse investicije, kjer gre za razširitev, rekonstrukcijo ali modernizacijo že delujočega projekta – ob upoštevanju tretje možnosti – tako imenovane minimalne variante).
5. **Izdelana ocena projekta** (z uporabo statičnih in dinamičnih metod, pri čemer pomeni prva okvirno presojo rezultatov, druga pa predstavlja ekonomsko projekcijo rezultatov v vsej ekonomski dobi projekta).
6. **Uporaba (individualne) diskontne stopnje**¹³ pri izračunu dinamičnih kriterijev.

Ob tem lahko opredelimo tudi tako imenovana naložbena merila, ki jih izražamo s kazalniki. Nobeno merilo ni optimalno, saj ima prav vsako določene pomanjkljivosti.

1. Doba vračanja vloženih sredstev (čas, v katerem mora komulativa neto prilivov doseči vsoto stroškov investicije).

¹³ Diskontna stopnja, določena v UEM je ponderirana aritmetična sredina realnih obrestnih mer za vse vire financiranja projekta - ki pa nja ne bi bila manjša od 8%. Uporablja se za vse projekte pri izračunih posameznih kazalnikov.

2. Interna stopnja donosnosti – ISD (pri kateri je neto sedanja vrednost vedno enaka 0 in mora biti večja od relativne diskontne stopnje, če želimo, da bo projekt sprejemljiv)
3. Neto sedanja vrednost – NSV (pomeni razliko med diskontnim tokom komulativne priliva oziroma koristi in tokom komulativne stroškov projekta; za sprejemljivost projekta mora biti sedanja neto vrednost večja od nič).
4. Relativna razmerja med koristmi in stroški so dopolnilni kriteriji rangiranja in jih v osnovi ločimo:
 - a) relativna neto sedanja vrednost RNSV – ali količnik donosnosti, ki mora biti pozitven;
 - b) indeks donosnosti.

PRIMER ŠTUDIJE IZVEDLJIVOSTI

1 POVZETEK

1.1 Predlagatelji projekta in pooblašcene osebe investitorja

1.2 Predmet analize

1.2.1 Naziv projekta

Logični okvir

1.2.2 Kratek opis projekta

1.2.2.1 Področje (sektor)

1.2.2.2 Lokacija (*analiza in definicija historične vrednosti*)

1.2.2.3 Vplivno območje projekta (regijski, nacionalni, mednarodni..)

1.3 Cilji (predlagateljev)

1.4 Predhodne izkušnje s podobnimi projekti

1.5 Kratka predstavitev poročila o oceni projekta

1.5.1 Avtorji poročila

1.5.2 Namen poročila, povezava z ostalimi projekti

1.5.3 Metodologija za analizo projekta - metodologija dela

1.6 Glavni rezultati analize

1.6.1 Finančni donosi

1.6.2 Ekonomski donosi

1.6.3 Vpliv na zaposlovanje

1.6.4 Okoljski vplivi

1.6.5 Drugi rezultati

2 DRUŽBENO-EKONOMSKI VIDIK

2.1 Pomembni elementi z družbeno-ekonomskega vidika

2.1.1 Ozemeljski in okoljski vidiki

2.1.2 Demografija

2.1.3 Socialno-kulturni elementi (*analiza potreb historičnega okolja*)

2.1.4 Ekonomski vidiki

2.2 Institucionalni in politični vidiki

2.2.1 Splošne politične razmere

2.2.2 Viri financiranja (opredeliti, ko gre za posojila in subvencije); instrumenti EU (ERDF, BEI, CF, FSE itd.); nacionalni organi (država/vlada, regije, drugo); privatne osebe

2.2.3 Finančno pokritje z vidika predhodno navedenih virov

2.2.4 Administrativne in postopkovne obveze; odločitvene ravni za projekt; obveznosti prostorskega planiranja; dovoljenja; potrebe po licencah in spodbudah (stimulacijah)

2.2.5 Predvideni čas za pridobivanje dovoljenj, plačilo licenc

3 PONUDBA IN POVPRASEVANJE PO REZULTATIH (OUTPUTU) PROJEKTA

3.1 Ocena potencialnega povpraševanja

3.1.1 Potrebe, ki naj bi jih projekt pokrival v določenem časovnem obdobju

3.1.2 Sedanji in bodoči trendi povpraševanja

3.1.3 Načini nabave in distribucije

3.1.4 Rezultati specifičnih tržnih raziskav

3.2 Konkurenca

3.2.1 Značilnosti ponudbe sorodnih izdelkov ali storitev

3.2.2 Struktura konkurence, če obstaja in če se da napovedati

3.2.3 Dejavniki uspeha

3.3 Predlog strategije

3.3.1 Izdelki/storitve (outputi)

3.3.2 Cene

3.3.3 Pospeševanje prodaje

3.3.4 Distribucija

3.3.5 Trženje (prodaja)

3.4 Ocena deleža potencialne uporabe

3.4.1 Napoved obsega prodaje

3.4.2 Tržni deleži, pokritje različnih potreb

3.4.3 Napoved na podlagi predstavitve predpostavk in uporabljenih tehnik

4 TEHNOLOŠKE VARIANTE IN PLAN PROIZVODNJE

4.1 Predstavitev pomembnejših tehnoloških alternativ

4.2 Izbor primerne tehnologije

4.3 Zgradbe in oprema

4.4 Fizični inputi za delovanje

4.5 Potrebe po kadrih

4.6 Potrebe po energiji

4.7 Ponudniki tehnologije

4.8 Stroški investicije

4.8.1 Planiranje, projektiranje in druga strokovna dela

4.8.2 Zgradbe

4.8.3 Stroji (oprema)

4.9 Plan proizvodnje za ekonomsko dobo projekta

4.10 Struktura ponudbe izdelkov/storitev

4.11 Organizacija proizvodnje

5 ČLOVEŠKI VIRI (KADRI)

5.1 Organizacijska struktura (diagram)

5.2 Spisek osebja in plačnih razmerij

5.2.1 Vodstvo

5.2.2 Pisarniško osebje

5.2.3 Tehnični kadri

5.2.4 Fizični delavci

5.3 Zunanje storitve

5.3.1 Administrativno osebje

5.3.2 Tehnični kadri

5.3.3 Ostali

5.4 Postopki zaposlovanja

5.5. Postopki izobraževanja

5.6. Letni stroški (pred zaključkom projekta in po njem)

6 LOKACIJA

6.1 Idealni pogoji za lokacijo

6.2 Alternativne možnosti

6.3 Izbira kraja in njegove značilnosti

6.3.1 Klimatski pogoji, okoljski vidiki (kjer je relevantno)

6.3.2 Lega ali območje

6.3.3 Transport in komunikacije

6.3.4 Zagotavljanje vode in energije

6.3.5 Odstranjevanje odpadkov

6.3.6 Vladni predpisi

6.3.7 Politika lokalnih oblasti

6.3.8 Opis predlagane lokacije (podrobnosti v prilogi)

6.4 Stroški nakupa in priprave zemljišča

6.5 Razpoložljivost lokacije

6.6 Infrastrukturalne zahteve

7 IZVEDBA

7.1 Analiza gradnje/trajanja izvedbe (projektni cikel)- trajanje projekta in terminski načrt

7.1.1 Izbor vodstvene skupine za projekt

7.1.2 Opredelitev informacijskega sistema

7.1.3 Pogajanja za odkup znanja in izkušenj (know-how) in nabavo strojev oziroma

opreme

7.1.4 Načrtovanje izgradnje in razpored pogodbenih aktivnosti

7.1.5 Finančna pogajanja

7.1.6 Nakup zemljišč in licenc

7.1.7 Organizacijska struktura

7.1.8 Zaposlovanje vodstvenih kadrov

7.1.9 Zaposlovanje in izobraževanje osebja

7.1.10 Pogodbe za oskrbo (nabavne pogodbe)

7.1.11 Distribucijske (prodajne) pogodbe

7.2 Stolpični graf (ali PERT diagram) glavnih faz

7.3 Pomembne informacije o trajanju izvedbe, ki jih je treba upoštevati pri finančni analizi

7.4 Načrt izvedbe pripravljenega projekta

8 FINANČNA ANALIZA

8 Finančna analiza

8.1 Osnovne predpostavke za finančno analizo

8.1.1 Časovno obdobje

8.1.2 Nabavne cene inputov projekta (surovin in materiala) ter prodajne cene končnih izdelkov/storitev (outputov projekta)

8.1.3 Realna finančna stopnja donosnosti

8.2 Investicije v osnovna sredstva

8.3 Predhodni izdatki (dobro ime; goodwill)

8.4 Obratna sredstva

8.5 Skupna vrednost investicije

8.6 Prihodki in stroški poslovanja

8.7 Viri financiranja

8.8 Finančni plan (tabela, ki prikazuje denarne tokove po letih)

8.9 Bilanca stanja (sredstva in viri sredstev)

8.10 Izkaz uspeha

8.11 Določitev neto denarnega toka

8.11.1 Neto tok za izračun kumulativnih donosov investicije (za celoten projekt)

8.11.2 Neto tok za izračun donosa na vloženi lastniški kapital (javni ali zasebni)

8.12 Neto sedanja vrednost/interna stopnja donosnosti

9 DRUŽBENO-EKONOMSKA ANALIZA STROŠKOV IN KORISTI

9.1 Obračunske enote in diskontne stopnje za analizo stroškov in koristi

9.2 Analiza družbenih stroškov

9.2.1 Izkrivljenost cen izdelkov/storitev (outputov)

9.2.2 Popačenost stroškov plač

9.2.3 Davčni vidiki

9.2.4 Zunanji stroški

9.2.5 Nedenarno izraženi stroški, vključno z okoljskimi vidiki

9.3 Analiza družbenih koristi

9.3.1 Izkrivljenost cen izdelkov/storitev (outputov)

9.3.2 Družbene koristi zaradi povečanega zaposlovanja

9.3.3 Davčni vidiki

9.3.4 Zunanje koristi

9.3.5 Nedenarno izražene koristi, vključno z okoljskimi vidiki

9.4 Ekonomska stopnja donosnosti ali neto sedanja vrednost projekta v denarnih enotah

9.5 Dodatni ocenjevalni kriteriji

9.5.1 Predstavitev rezultatov z vidika splošnih ciljev, določenih s politiko EU

9.5.2 Porast družbenih prihodkov v EU

9.5.3 Zmanjšanje neskladij z vidika BDP na prebivalca med regijami EU

9.5.4 Povečanje zaposlenosti

9.5.5 Izboljšanje kakovosti okolja

9.5.6 Drugi cilji, ki jih določijo Komisija, regionalne in nacionalne oblasti

10 ANALIZA TVEGANJ

10.1 Opredelitev kritičnih spremenljivk z analizo občutljivosti

10.1.1 Dejavniki ponudbe in povpraševanja

10.1.2 Spremenljivke, ki vplivajo na plasma izdelkov/storitev (outputov)

10.1.3 Človeški viri

10.1.4 Časovni in drugi izvedbeni dejavniki

10.1.5 Finančne spremenljivke

10.1.6 Ekonomske spremenljivke

10.2 Simulacija najslabšega in najboljšega scenarija

10.3 Analiza verjetnosti

11 OSTALO

11.1 Zbiranje potrebne dokumentacije

11.2 SWOT analiza

11.3 Priprava in izvedba delavnic (definiranje partnerjev, analiza obstoječih dokumentov, pridobivanje dokumentacije, priprava osnovnih dokumentov za potrebe študije izvedljivosti)

11.4 Priprava konzervatorskih in restavratorskih programov

11.5 Priprava enotne programske vsebine

11.6 Oblikovanje večplastne celostne turistične ponudbe s trženjsko analizo

11.7 Analiza vseh možnih virov financiranja (Strukturni skladi, Norveški finančni mehanizem, razpisi razvoja regij, razpis Mreženja kulturnih in naravnih potencialov za razvoj storitev, razpis Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva,

11.8 Izpolnjevanje projektne dokumentacije

PRILOGA 5. COST-BENEFIT ŠTUDIJA

Analiza stroškov in koristi (CB- Cost-Benefit Analysis) je ena od orodij za izbiranje ideje za nadaljnji razvoj, ki pokaže, ali obstajajo sredstva, ki bodo podprla razvoj koncepta in upravičila nastanek novega produkta. CB je eden od temeljev poslovnega načrta. Poslovni načrt lahko oblikujemo v spletu z orodjem Financing Innovation, ki ga najdemo na spletnem naslovu: <http://www.newventuretools.net>.

Stroški se v grobem delijo na:

- (a) **Stroški razvoja** (So enkratni stroški ob razvoju sistema, ki se ne pojavljajo po tem, ko je bil sistem že razvit);
- (b) **Stroški obratovanja** (stroški, ki nastajajo ob uporabi sistema), ki so lahko stalni (fixed costs) in variabilni stroški.

Vsi pa morajo omogočiti, da v svoji življenjski dobi koristi sistema presežejo vsoto obeh tipov stroškov. Koristi lahko vedno izrazimo vrednostno, ne pa nujno ekonomsko in jih ločimo:

- (a) neposredne koristi (*tangible benefits*) in
- (b) posredne koristi (*intangible benefits*)

Vse stroške in koristi projekta je potrebno preračunati na današnjo vrednost. Le na ta način lahko primerjamo projekte, katerih razvoj in eksploatacija nastalega produkta trajajo različno dolgo. Zato obstajajo že oblikovano formulo izračuna sedanje vrednosti denarja

$$PV_n = 1 SIT / (1 + i)^n$$

Legenda: PV_n = sedanja vrednost denarja n let od danes, i = obrestna mera

Primer: Imamo 1.000 EUR čez 3 leta. Koliko bi ta denar bil vreden danes pri 5 - odstotni obrestni meri? $PV_3 = 1000 \text{ EUR} / (1 + 0,05)^3 = 1.000 \text{ EUR} / 1,158 = 864 \text{ EUR}$.

Kaj pa, če bi isti denar imeli čez pet let? $PV_5 = 1.000 \text{ EUR} / 1,276 = 784 \text{ EUR}$

Obstajajo pa tudi drugi načini, kako lahko izračunamo benefit. Tako so na primer na letni konferenci Heritage economics leta 2000 David Cotterill, Sinclair Knight Merz; Tomas Nohel, ... v svojem prispevku The Economic Benefits of Heritage Restoration zagovarjali kot osnovo za vrednotenje konservatorskih projektov formulo the Net Present Benefit – NPB¹⁴. Formulo so izpeljali na podlagi pridobljenih podatkov iz terena.

¹⁴ <http://www.ahc.gov.au/publications/generalpubs/economics/pubs/economics72.pdf> P = Differential Property Costs, U = Differential Use Costs, V = Differential Visitor Income, L = Differential

$$NPB := \sum_{i=1}^n \left[\frac{(P_i + U_i + V_i + L_i) + \sum_{j=1}^m CS_{ij}}{(1+d)^{i-1}} \right] + E - \sum_{i=1}^p \left[\frac{C_i}{(1+d)^{i-1}} \right]$$

Analiza projekta je torej osnova za oblikovanje, vodenje in ocenjevanje projekta ter izdelavo študij. V osnovi ločimo analize primerne potrebam projektov kulturne dediščine in projektom naravne dediščine.

Kot primer analize projekta kulturne dediščine bom podala povzetek analize 3.8. Muzeji in arheološki parki (M. Florio, 1997), kjer moramo odgovoriti na naslednje postavke:

- a) **opredelitev ciljev** – investicije so običajno lokalnega pomena, lahko pa so nacionalnega;
- b) **identifikacija projekta**, kjer moramo določiti:
 - vrsto investicije (novogradnja, nadgradnja,...) glede na opredelitev: muzeji, spomenik, arheološki park, sakralna arhitektura, industrijska arhitektura,...;
 - vrsto storitev, ki jo bo investicija omogočila (raziskovalna, informacijska, gostinska...);
 - programsko osnovo, s kratkim povzetkom kulturnih in umetniških programov;
 - uporabnike (njihovo specifikacijo, število dnevnih uporabnikov...);
 - maksimalno planirano kapaciteto infrastrukture);
 - fizične podatke: neto in bruto površino v m² (sedanjo in po končani investiciji, celote in posameznih vsebinsko zaključenih sklopov: razstavniki prostor, depo...);
 - prikaz arhitekture, z vsemi načrti in pogledi in v kolikor je možno s 3D prikazom;
 - tehnološke podatke (za elektro instalacijo in druge instalacije...);
 - dohodne in izhodne sistema (vključno s parkirnimi prostori).
- c) **analiza izvedljivosti in variant**, kjer nas v osnovi zanima predvsem fluktuacija potencialnih uporabnikov (njihovo število in struktura),

Lease Income, CS_j = consumer surplus for Visitor j , n = the period between major construction projects, m = the visitors in each period, E = the present value of the existence cost, C = the conservation project cost by period over the project period I to p , d = the discount rate, p = conservation works period.

A benefit cost ratio could be derived by dividing the first two expressions related to benefit by the last related to cost.

pri čemer moramo upoštevati morebitna odstopanja v razporeditvi ali zasnovi oziroma izvedbi infrastrukture, morebitni alternativni pristop v restavriranju;

- d) **finančna analiza**, kjer moramo povzeti finančne prilive in odlive za predvideno življenjsko dobo 15-20 let;
- e) **ekonomska analiza**, kjer podamo oceno:
 - družbene koristi, ki je lahko zasnovana na podlagi pripravljenosti obiskovalcev vplačati za konzumiranje dediščine (willingness to pay);
 - družbenih stroškov, glede na priznane alternative;
 - eksternalij ali oceno izgube zemljišč in drugih resursov;
 - dodatno povečanih prihodkov zaradi novih aktivnosti (restavracije, trgovine...);
- f) **drugi elementi vrednotenja**, kjer moramo jasno predvideti in oblikovati kulturno-umetniški program in pridobiti ustrezno mnenje neodvisnih strokovnjakov s posameznih področij;
- g) **analiza občutljivosti in tveganja** s poudarkom na kritičnih dejavnikih (visokih stroških človeških virov in vzdrževanja) mora vsebovati predvidene investicijske izdatke, stopnjo rasti plač zaposlenih in višino vstopnin;

Kot primer analize projekta naravne dediščine podajam povzetek analize 3.10. Gozdarstvo in naravni parki (M. Florio, 1997), kjer moramo odgovoriti na naslednje postavke:

- a) opredelitev ciljev – projekti (ki med drugim vključujejo gozdarstvo) imajo med seboj različne cilje; na primer povečanje proizvodnje lesa (gospodarski cilj) in aktivnosti za ohranjanje oziroma vzdrževanje trenutnega stanja, okoljska zaščita in pospeševanje turistično-rekreativnih območij (okoljski cilj, vendar ne na škodo varovanja);
- b) identifikacija projekta, kjer opredelimo:
 - tipološki načrt območja,
 - mikro in makro lokacijo (lokacija, nadmorska višina, ...),
 - planirane aktivnosti glede na obseg in način ter navedba časovnega obdobja,
 - površino področja,
 - dostopne poti in parkirišče, njihovo lokacijo in obseg,
 - načrt z lokacijo zanimivih življenjskih okolij,
 - število, lokacijo in kapacitete spremljajočih stavb,
 - število, lokacijo in kapacitete možnih turističnih kapacitet.

- c) analiza izvedljivosti in variant, ki mora temeljiti na prikazu trendov povpraševanja (z različnimi možnostmi za vsak sklop posebej; in sicer dostopne poti, infrastruktura...);
- d) finančna analiza za obdobje 25-30 let, kjer predstavljajo največje stroške stroški zaposlenih in vzdrževanja;
- e) ekonomska analiza, ki zajema koristi turistično-rekreativne infrastrukture in vsebin ter vključuje metodo willingness to pay in koristi napredka podeželja ter varovanja okolja;
- f) drugi elementi vrednotenja, kjer je potrebno pridobiti mnenje neodvisnih strokovnjakov;
- g) analiza občutljivosti in tveganja trendov gibanj turističnih tokov in morebitne spremembe stroškov.

V skladu z EU smernicami moramo pri CB študiji odgovoriti predvsem na spodaj podana vprašanja CB vprašalnika:

5.1. UVOD

NAZIV PROJEKTA:

AVTOR ŠTUDIJE:

METODOLOGIJA:

VIRI:

KRATEK OPIS PROJEKTA:

- PROJEKTNO PODROČJE:
- LOKACIJA:
- TRAJANJE:

NAMEN PROJEKTA:

- CILJI:
- REZULTATI:
- AKTIVNOSTI:

PROJEKTA KOORDINACIJA:

- NOSILEC PROJEKTA:
- PROJEKTNI PARTNERI:
- ZUNANJI SODELAVCI:

DOSEDANJE IZKUŠNJE:

REZULTATI ŠTUDIJE:

- FINANČNO – EKONOMSKI
- ENAKE MOŽNOSTI
- ZAPOSLOITEV
- OKOLJEVARSTVENI
- DRUGO

5.2. DRUŽBENO – GOSPODARSKI KONTEKST

GEOGRAFSKA OPREDELITEV

DEMOGRAFSKA OPREDELITEV

DRUŽBENO – KULTURNA OPREDELITEV

EKONOMSKA OPREDELITEV

POLITIČNA OPREDELITEV

5. 3. UPRAVIČENOST PROJEKTA

STANJE DANES IN IZKAZANE POTREBE

TRENDI

PREDLAGANI PRISTOP

5.4. ZAHTEVANI TEHNOLOŠKI IN ČLOVEŠKI VIRI

IZBOR TEHNOLOGIJE

IZBOR PROJEKTHNIH PARTNERJEV IN ZUNANJIH SODELAVCEV - ORGANIGRAM

STROŠEK INVESTICIJE

PROJEKTHNA IZVEDBA

PRILOGA 6. INVESTICIJSKA DOKUMENTACIJA

Po sprejetju odloka o sofinanciranju moramo najprej:

1. urediti investicijsko mapo:

S pravilno označbo in vsebino

- 1. DOKUMENTACIJA**
- 2. RAZPISNA DOKUMENTACIJA**
- 3. TEHNIČNA DOKUMENTACIJA**
- 4. PREDRAČUNI ZA PRIJAVO NA UKREP 323**
- 5. PROJEKT: INVESTICIJA**
- 6. DOPIS MKGP: MOREBITNA DOPOLNITEV**
- 7. ODLOČBA**
- 8. OSNOVNA NAVODILA (OZNAČITEV GRADBIŠČA,
OSNUTEK TABLE A3, A4, 1*1,5m)**
- 9. DOPIS ZVKD**
- 10. POVPRŠEVANJE PO PONUDBI**
- 11. PREDRAČUNI**
- 12. POGODBA Z IZVAJALCEM**
- 13. DNEVNIK O IZVAJANJU DEL**
- 14. RAČUNI**
- 15. REKAPITULACIJA**
- 16. FOTOGRAFIJA PO ZAKLJUČKU INVESTICIJE**
- 17. ZAHTEVEK**
- 18. MOREBITNE DODATNE PRILOGE**

2. izpolniti projektni opomnik:

INVESTITOR:			
INVESTICIJA:	IZVEDBA INVESTICIJE PO UKREPU 323 MKGP		
SOFINANCIER	MKGP		
ŠT. ODLOČBE O SOFINANCIRANJU	ZADEVA:		DATUM
	DOKUMENT		
VIŠINA SOFINANCIRANJA:			
SKUPNA PRIJAVLJENA VIŠINA:	GRADBENA DELA		
	SPLOŠNI STROŠEK		
	DDV		
	SKUPAJ		
ROK ZA ODDAJO I. ZAH			
SKRAJNI ROK			
PRILOGE K ZAHTEVKU	1. PONUDBE SKLADNO Z ZJN 2. TRI PONUDBE 3. KOPIJE SKLENJENIH POGODB 4. ORIGINAL RAČUNI + DOKAZILA 5. ORIGINALNA KONČNA GRADBENA DOKUMENTACIJA + POTRDILO NADZORA IN UPRAVIČENCA 6. POROČILO UPRAVIČENCA 7. UPORABNO DOVOLJENJE 8. IZJAVA UPRAVIČENCA O NEPREJEMANJU SREDSTEV 9. FOTOGRAFIJA PO ZAKLJUČKU NALOŽBE 10. STROKOVNO MNENJE PRISTOJNEGA ZAVODA 11. KOPIJO HRANI NAROČNIK 5 LET		
OBVEZNOSTI INVESTITORJA	1. VSAKO LETO DO 31.5.200X MORA AGENCIJI POSREDOVATI POROČILO O OPRAVLJANJU DEJAVNOSTI 2. NALOŽBO MORA USTREZNO OZNAČITI 3. SODELOVATI MORA Z ZVKD OE CELJE 4. NAVEDENE PREDMETE MORA RAZSTAVITI		
SVETOVALNO PODJETJE			

3. obvestiti pristojno območno enoto Zavoda za varstvo KD:

INVESTITOR:

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Projekt sofinancira Evropska Unija

Celje, 1.8.2009

Zavod za varstvo kulturne dediščine

OE Celje

Odgovorni konservator: _____ (ime in priimek)

Glavni trg 1

3000 Celje

ZADEVA: OBVESTILO O PLANIRANEM ZAČETKU IZVAJANJA POGODBENIH DEL –

_____ (naziv
investicije)

Spoštovani,

Kot odgovorno konservatorko Vas skladno s kulturnovarstvenim soglasjem št.

_____, izdanim dne _____,

obveščamo, da bomo v mesecu _____ 2009, začeli izvajanje

pogodbenih del - _____ (naziv
investicije)

Vabimo vas, da nas obiščete in si ogledate izvedbo.

Za vaše sodelovanje se vam že vnaprej najlepše zahvaljujemo.

S spoštovanjem,

Ime in priimek ter podpis Investitorja

4. IZBERE IZVAJALCE

INVESTITOR:

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira

Projekt sofinancira Evropska Unija

POVPRAŠEVANJE PO PONUDBI:

IZVEDBA DEL

DOBAVA IN VGRADNJA MATERIALA

PO PRILOŽENI TEHNIČNI DOKUMENTACIJI

OPIS AKTIVNOSTI:

NAZIV INVESTICIJE

KRAJ IN DATUM

Spoštovani,

Prosim vas za posredovanje ponudbe (predračun) za izvedbo del investicije po ukrepu 323 skladno s priloženo tehnično dokumentacijo.

Na podlagi vašega predračuna se bomo odločili za (cenovno najugodnejšega) izvajalca s katerim bomo podpisali pogodbo.

Posebne določbe:

1. Količina materiala mora biti skladna s priloženo specifikacijo materiala.
2. Predračun nam morate posredovati najkasneje do _____
3. Pogodba mora biti podpisana najkasneje do _____
4. Vsa dela morajo biti opravljena najkasneje do _____
5. Vsa dela morajo biti opravljena skladno z veljavno zakonodajo in ob upoštevanju kulturno varstvenih smernic.
6. Izvajalec mora kadarkoli omogočiti dostop na gradbišče kontroli in investitorju.
7. Izvajalec mora skrbeti za varnost pri delu.
8. Izvajalec mora voditi dnevnik o izvajanju del.
8. Izvajalec mora poskrbeti za pravilno označbo gradbišča.

ŠT. ODLOČBE O
SOFINANCIRANJU

ZADEVA:
DOKUMENT

DATUM

ODGOVORNI
STROKOVNI NADZOR

Zavod za varstvo kulturne dediščine

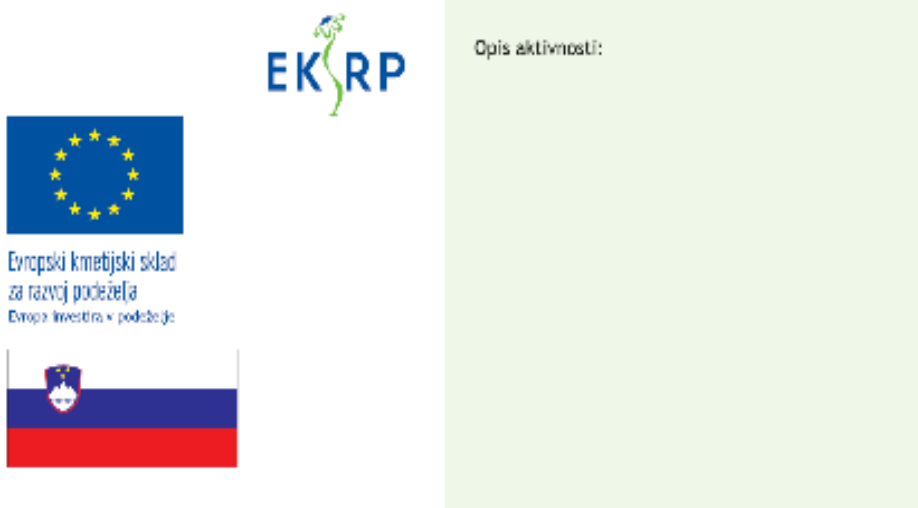
OE Celje
Glavni trg 1
3000 Celje
odgovorni konservator:

S spoštovanjem,

- IME IN PRIIMEK INVESTITORJA

5. PRAVILNO OZNAČI KRAJ INVESTICIJE

Investitor mora gradbišče pred začetkom del označiti z ustrezno tablo, postavljeno na vidnem mestu ob vhodu na gradbišče. Tablo mora investitor postaviti pri vseh gradnjah, za katere je bilo izdano gradbeno dovoljenje (gradnja novega objekta, rekonstrukcija, nadomestna gradnja ali odstranitev objekta).

Evropski kmetijski sklad za razvoj pod
Evropa investira v podeželje
Projekt sofinancira Evropska Unija

6. VODI DNEVNIK INVESTICIJE

OPIS AKTIVNOSTI:

IZVEDBA INVESTICIJE PO UKREPU 323 MKGP

INVESTITOR:

ŠT. ODLOČBE O
SOFINANCIRANJ
U

ZADEVA:
DOKUMENT

ŠT.
GRADBENEGA
DOVOLJENJA
ODGOVORNI
PROJEKTANT

DATUM:

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Projekt sofinancira Evropska Unija

DNEVNIK O IZVAJANJU DEL

1. OSNOVNI PODATKI O INVESTICIJI

2. MESEČNI DNEVNIK

PODPISANA POGODBA Z IZVAJALCEM: _____

DATUM	DAN	URE	OPIS AKTIVNOSTI	PODPIS IZVAJALCA	PODPIS INVESTITORJA

3. DODATNA NEPREDVIDENA DELA

- _____

- _____

- _____

- _____

ODOBRIL INVESTITOR DNE: _____

PODPIS INVESTITORJA: _____

PODPIS IZVAJALCA: _____

4. OBRAČUNSKE IZMERE LIST 1

ŠT. PREDRA ČUNSK E POSTAVK E	OPIS PREDRAČU NSKE POSTAVKE	DOBAVA / VGRADN JA	PLANIRAN A KOLIČINA	REALIZIRA NA KOLIČINA	DATUM	PODPIS IZVAJALC A	PODPIS INVESTITORJA
---	--------------------------------------	-----------------------------	---------------------------	-----------------------------	-------	-------------------------	------------------------

5. DNEVNIK STROKOVNEGA NADZORA

KONTROLA ŠT. 1 ODGOVORNEGA KONSERVATORJA NA TERENU:

IME IN PRIIMEK: _____, DATUM: _____

PODPIS KONSERVATORJA: _____ PODPIS INVESTITORJA: _____

KONTROLA ŠT. 2 ODGOVORNEGA KONSERVATORJA NA TERENU:

IME IN PRIIMEK: _____, DATUM: _____

PODPIS KONSERVATORJA: _____ PODPIS INVESTITORJA: _____

KONTROLA ŠT. 3 ODGOVORNEGA KONSERVATORJA NA TERENU:

IME IN PRIIMEK: _____, DATUM: _____

PODPIS KONSERVATORJA: _____ PODPIS INVESTITORJA: _____

6. ZAKLJUČEK INVESTICIJE

INVESTICIJA JE BILA ZAKLJUČENA DNE: _____

PRILOGE

1.
2.

3.